

Redd Barnas høringssvar til forslag til regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for oppfyllelse og overvåking av barns rettigheter som nedfelt i FNs barnekonvensjon. Norgesprogrammet arbeider for styrking av barns rettigheter i Norge, og overvåker brudd på barnerettighetene med spesielt vekt på barn og unge i sårbare livssituasjoner. Denne høringen berører barn som er i en sårbar situasjon, både de som kan være utsatt for krenkelser i skolen, men også de elevene det foreslås at det skal gis adgang til å gripe inn fysisk overfor.

Som en barnerettighetsorganisasjon arbeider vi med utgangspunkt i mange av barns rettigheter. Det er ikke en uvanlig situasjon at disse må balanseres opp mot hverandre. Denne høringen er et eksempel på en slik situasjon. Alle elever har rett til god utdanning i tråd med opplæringsloven, og dessuten en rett til et trygt og godt skolemiljø, som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring jf. opplæringsloven kapittel 12-2. Dette gjelder både den enkelte elev og elever som gruppe. Barnekonvensjonens artikler 28 og 29 slår fast at alle barn har rett til god utdanning som fremmer utvikling av barnets personlighet, talenter og fysiske og psykiske evner så langt det er mulig. Andre relevante bestemmelser er Grunnlovens § 104 som blant annet verner barns integritet, samt barnekonvensjonens artikkel 19 om beskyttelse mot både fysisk og psykisk vold. Flere av disse bestemmelsene berører rettighetene til både barnet som potensielt krenker andres rettigheter, og det barnet som blir utsatt for krenkelser.

Barnets beste vurdering

Redd Barna ser at departementet har gjort en grundig vurdering av forslagets menneskerettslige sider, selv om vi savner noen vurderinger knyttet til CRPD. Vi ønsker også å etterlyse elevenes syn på forslaget. Etter det vi kan se, er barns stemme synlig kun gjennom Deloittes deskriptive rapport, mens *hvordan* barn opplever tvang og ikke minst- handlingsalternativer, er fraværende. Dette bidrar til at kunnskapsgrunnlaget er noe mangelfullt. Vi minner om barns rett til å bli hørt, og at denne gjelder både ved utformingen av nye lover, og senere på individnivå. Uten barns syn på saken, er det vanskelig for oss som barnerettighetsorganisasjon å ta stilling til forslaget, og det gjør dessuten at departementets vurdering av barnets beste blir mangelfull.

Vi stiller spørsmålsteget ved om høringsnotatet i tilstrekkelig grad belyser hvilke negative konsekvenser det kan ha både for enkelteleven og for alle elever i klassen eller på skolen som er vitne til den fysiske inngripen som lovverket åpner opp for i de tilfellene departementet skisserer.

Redd Barnas vurdering av høringsnotatet

Redd Barna er kjent med innholdet i Barneombudets hørings svar, og vi støtter i all vesentlighet dette.¹ Vi ønsker å understreke noen særlig viktige poenger:

- Redd Barna mener at dersom forslaget vedtas, så bør det inntas en hovedregel i loven om at tvang mot elever er forbudt, slik at det eksplisitt synliggjøres at fysisk inngripen er et unntak.
- Redd Barna mener at forslaget i større grad må vurderes opp mot Norges forpliktelser etter CRPD, særlig hva gjelder risikoen for diskriminerende praksis, jf. CRPD art. 5 og elevens rett til tilrettelegging, jf. art. 24 2 c).
- Redd Barna anerkjenner at elever trenger vern mot psykiske og verbale krenkelser. Dette har de imidlertid gjennom gjeldende aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt i Kapittel 12-4.
- Det forebyggende og systematiske arbeidet for å skape trygge og gode skolemiljøer slik skolen er pliktet til gjennom Kapittel 12 i Opplæringsloven må skolen prioritere høyt. Det samme gjelder den plikten skoleeier har for å sørge for at skolen, leksehjelpa og skolefritidsordningen kontinuerlig og systematisk skal jobbe for at det ikke skal oppstå situasjoner der ansatte må gripe inn fysisk mot elever, jf. §13-3.
- Redd Barna vil understreke at vi er bekymret for at skolene i dag har for dårlig skoleøkonomi og rammebetingelser, som *ikke* tillater skolene til å ansette forsvarlig bemanning både av kvalifiserte lærere, men også andre profesjoner i et sterkt lag rundt elevene i en stadig mer mangfoldig elevgruppe. Mangel på ressurser og kvalifiserte lærere vanskeliggjør det forebyggende arbeidet.
- Redd Barna er derfor bekymret for at forebygging gjennom en faglig-pedagogisk tilnærming er *mer* ressurskrevende enn fysisk inngripen, noe som kan føre til at fysisk inngripen kan misbrukes i situasjoner hvor lovens vilkår ikke er oppfylt, fordi ressurs situasjonen ikke gir læreren eller den ansatte i situasjonen noe annet valg.
- Redd Barna anerkjenner at det at en eller flere elever ødelegger undervisningen for resten av fellesskapet i klassen er dårlig for læringsmiljøet, og vi kan se at vesentlig forstyrrelse av undervisningen kan føre til brudd på retten til utdanning for de andre elevene i elevgruppen. Elevers atferd kan i de situasjonene som departementet skisserer være et symptom på at eleven ikke opplever et trygt og godt skolemiljø eller at eleven mangler god tilrettelegging slik eleven har krav på etter opplæringsloven. Utfordringer med forstyrrelse av undervisning bør følges opp med god klasseledelse og faglig-pedagogisk tilnærming for å lete etter årsakene og hjelpe eleven det gjelder.

¹ [Barneombudets svar på høring om forslag til regler om bruk av fysisk inngripen](#) (regjeringen.no)

- Redd Barna er bekymret for hva regelverk om fysisk inngripen vil ha å si for elever med nedsatt funksjonsevne. Barn og unge med funksjonsnedsettelse, både synlige og usynlige, utgjør en stor og sammensatt elevgruppe i fellesskolen som opplever manglende faglig og sosial inkludering.² 8 av 10 skolelederne opplever at skolens ledelse og lærere har behov for mer kompetanse om elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.³ Vi er bekymret for at mangel på denne kunnskapen hos ansatte kan påvirke deres skjønn i vurderingen om fysisk inngripen kan forhindres eller ikke.
- Redd Barna er bekymret for og kritiske til at departementet ikke har løftet utfordringer og hensyn som må tas i forhold til elever som lever i særlig sårbare livssituasjoner, som for eksempel barn som er utsatt for vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt eller barn med traumer og fluktbakgrunn. Skoleeier og utdanningsmyndigheter må sørge for at personalet har kompetanse på dette.
- Redd Barna vil til sist oppfordre ansvarlige myndigheter til å lytte til skoler og imøtekomme deres ønske tydeligere krav til forebygging og behov for kompetanseheving i skolene.⁴ Både knyttet til den allerede vedtatte lovendringen om fysisk inngripen, men også dersom dette forslaget vedtas.
- Vi vil anbefale direktoratet å utvikle gode veiledningsvideoer og en tilsvarende veileder om fysisk inngripen i §13-3 eller til kapittel 13 som helhet, tilsvarende lik sidene som handler om [aktivitetsplikten](#) og [tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging](#).⁵ Det er avgjørende at det legges til rette for god informasjon, veiledning og kompetanse.
- Redd Barna understreker behovet for følgeforskning og sluttevaluering, både knyttet til den allerede vedtatte lovendringen om fysisk inngripen, men også dersom dette forslaget vedtas.
- Redd Barna understreker behovet for barnevennlige klagemuligheter, både etter gjeldende regelverk, men også dersom dette forslaget vedtas.
- Redd Barna vil også understreke hvor viktig det er at med det nye regelverket om fysisk inngrep i kapittel 13-4 og hele regelverket om skolemiljø i kapittel 12, må bli kommunisert til elever på en barnevennlig og alderstilpasset måte.
- Redd Barna er ikke enige med departementet i at lovforslaget ikke vil føre til vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser.

Med vennlig hilsen Redd Barna

Thale Skybak
Seksjonsleder Norgesprogrammet

Anne Elin Kleva
Skolerådgiver

² [FFOs skoleundersøkelser 2022/23](#). Tre undersøkelser Funksjonshemmede fellesorganisasjon (FFO) har gjennomført i samarbeid med Norsk Gallup og Kantar Public

³ [Utfordringer på repeat - Vil vi noen gang få en skole for alle elever?](#) (ffo.no)

⁴ [Bruk av tvang og makt i skolen Kunnskapsinnhenting på oppdrag for Utdanningsdirektoratet](#), Deloitte rapport 2019

⁵ [Arbeid med aktivitetsplikten](#) og [Veileder for tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging](#) (udir.no, oppsøkt 3.10.2024)

